

STUDIU DE SPECIALITATE
CREATIVITATEA ȘI STIMULAREA COMPORTAMENTULUI CREATIV ÎN
ȘCOALĂ

Prof. Șchioapa Alisa Maria

Școala Gimnazială „Mircea Sântimbreanu” Brad

Din punct de vedere etimologic, creativitatea se referă la procesul de concepere, de realizare a ceva nou, original și adecvat realității și poate fi definită în termeni de proces, de produs, de aptitudini sau capacități.

Numărul mare de definiții ale creativității se datorează faptului că există mai multe teorii ale acestui concept psihologic și pedagogic elaborate până în prezent. O abordare a fost ca : *„dispoziție generală a personalității spre nou, o anumită organizare stilistică a proceselor în personalitate”* (Popescu-Neveanu, 1978, p.152), ca *„ proces din care rezultă un lucru nou, acceptat ca util, bun de ceva sau satisfăcător, de către un grup semnificativ de oameni într-o perioadă oarecare de timp”* (Stein, 1984), *„ prin care se socializează într-o sinergie de factori biologici, psihologici, sociali întreaga personalitate a individului și care are drept rezultat o idee sau un produs nou, original, validat social”* (Munteanu,1994),ca., *interacțiune sistemică a trăsăturilor și motivației personalității creatoare cu domeniul și aria de specialitate* (Csikszentmihalzi, 1996, 2005), ca *„ modalitate de „ investiție în idei obscure și marginalizate, dar cu mare potențial creator”*; concretizată într-o structură interacționistă alcătuită din șase resurse distincte, dar interdependente: capacități intelectuale, cunoștințe, stil de gândire, personalitate, motivație și mediu.

Creativitatea este unanim recunoscută ca un fenomen bio-psiho-social unic cu caracter multidimensional, interdisciplinar și extrem de complex. Tot mai mult, creativitatea este percepută nu doar ca trăsătură esențială și definitorie pentru indivizi, pentru formarea și existența lor, ci și prin evoluția societății în ansamblul său. Mai mult, planul creației umane în diferitele subsisteme ale societății-știință, tehnică, cultură etc., este considerat decisiv pentru evoluția societății.

Problematika creativității a preocupat și preocupă în prezent, mai mult ca oricând, numeroși cercetători și practicieni din domeniile științelor educației și din alte domenii: sociologie, psihologie, filosofie, economie, filologie, estetică, artă, etc. Din accepțiunile diferite care s-au dat creativității în literatura de specialitate au rezultat concepții diferite privitoare la natura acesteia și la felul în care ea se manifestă.

O problemă care s-a pus și care a generat o serie de dispute a fost aceea dacă creativitatea și activitatea creativă este proprie unor elite științifice și culturale sau dacă ea este proprie oricărei persoane. Una din concluziile la care s-a ajuns este conceperea creativității ca un potențial care se află în orice persoană cu o structură psihică normală și care se poate dezvolta pe parcursul vieții, sub acțiunea unei educații adecvate și a unui mediu familial, social, și cultural favorizant. Mai mult decât atât, s-a observat că orice om este capabil de creație, adică nu numai că oricine are un potențial creativ susceptibil de a fi actualizat, ci acest potențial chiar se actualizează la orice persoană.

Această înțelegere a creativității afirmă existența mai multor niveluri ce îi sunt proprii: creativitatea expresivă, spontană- manifestată liber, creativitatea productivă- nivel scăzut de originalitate, creativitatea inovativă-inovații, creativitatea emergentă-descoperirea unui principiu într-un anumit domeniu.

Perioada preșcolară reprezintă o etapă de intensă dezvoltare psihică marcată de integrarea copilului în învățământul preșcolar, unde acesta ia contact cu solicitările multiple privind autonomia și adaptarea la noul mediu de viață.

Învățământul preșcolar pune bazele școlarității pregătind pentru viața școlară, solicită comportamente adaptative noi, socializează copilul, facilitează interiorizarea normelor de conviețuire socială și interpersonală, îi stimulează dezvoltarea fizică și psihică și îi consolidează autonomia. Pe fondul constituirii bazelor activității psihice și a trăsăturilor de personalitate se dezvoltă potențialul creativ al copilului sub presiunea structurilor familiale, educaționale, socioculturale, prin influențele mass-media și cele generate de dezvoltarea științei și tehnologiei.

Manifestarea potențialului creativ la vârsta școlară îmbracă forme concrete și în activitățile de desen și în activitățile de desen și pictură, activități artistice cu o importantă componentă ludică prin care copilul reflectă spontan sau deliberat, selectiv și într-o formă specifică, realitatea. Utilizând limbajului liniilor, al culorilor, al semnelor și reprezentărilor grafice, copilul exprimă, de fapt, prin desen și pictură propriile percepții și reprezentări despre sine și lumea externă, propriile emoții, dorințe și trebuințe, într-un limbaj universal propriu, căruia îi oferă permanent o semnificație subiectivă nouă. Utilizând acest limbaj, copilul recrează prin desen obiecte, personaje sau situații care l-au impresionat sau creează el însuși altele noi. **Desenul** constituie pentru copii un important mijloc de reflectare a realității, pe care, prin analogie cu limbajul propriu-zis, unii psihologi îl echivalează cu un adevărat limbaj pictografic prin care copilul „scrie cu figuri”. Desenul este acel limbaj al liniilor, semnelor grafice și reprezentărilor prin intermediul cărora, lipsindu-i deocamdată cuvintele, copilul își exprimă percepțiile, emoțiile, dorințele, nevoile. La acest nivel desenul ilustrează stadiul exprimării simbolice, deoarece folosind linia, forma, culoarea, copilul redă diferite obiecte, personaje sau situații pe care le încarcă cu o anumită semnificație ideo-afectivă.

Pe întreg parcursul vârstei mici, desenele copiilor înregistrează un progres sub aspect structural-compozițional și al procesului de realizare, evoluând treptat de la adevărate măzgălituri, creionări incoerente și neclare, la desene spontane, ca forme ale creației expresive, și apoi la desene ingenioase, cu o structură clară și semnificație coerentă, ca produse ale imaginației artistice productive.

În mod similar, activitatea de pictură exprimă și stimulează potențialul creativ al preșcolarului. Jucându-se cu pensulele și culorile, copiii exprimă de fapt modurile în care văd și înțeleg lumea, ceea ce i-a impresionat mai mult, ceea ce i-a captivat. Procedul „petelor de culoare” demonstrează cum o mare parte dintre copii văd în aceste pete întruchiparea unor obiecte, arbori, animale, flori sau oameni.

Chiar dacă stăpânirea elementelor limbii este încă săracă la vârsta preșcolară, potențialul creativ al copilului se manifestă, deși mai puțin pregnant, și în **domeniul verbal**. Prin intermediul **poveștii**, copilul se identifică în plan imaginar cu personaje semnificative, de la care preia prin imitație modele de conduită pe care tinde ulterior să le reproducă. În redarea poveștilor ascultate și învățate, copilul demonstrează spirit imaginativ și creativ. Astfel, dacă la 3-4 ani povestește folosind formulări stereotipe, scurte, fără multe detalii sau explicații și respectând structura poveștii învățate, treptat, el își dezvoltă abilitățile de povestitor, creând deliberat versiuni mai mult sau mai puțin diferite ale poveștilor inițiale. Prin poveștile create, proiectează asupra

personajelor propriile dorințe, preferințe, trăiri emoționale sau stări confuzionale. Ascultând povești, copilul reconstruiește mental principalele momente ale narațiunii, le amplifică sau le inversează, le omite, îmbină sau inventează pur și simplu altele noi.

Modelând plastilina poate crea forme interesante, pictând și îmbinând ingenios culorile poate genera desene deosebite, îmbinând peielele unui joc de construcție poate descoperi structuri noi, exersându-și vocea poate obține ritmuri și melodii noi care îi rețin atenția. Toate aceste manifestări creative dovedesc abilitățile copilului de a obține produse noi, neobișnuite, originale, chiar dacă acestea sunt noi și originale doar pentru el.

Activitățile ludice sunt purtătoare ale unor multiple virtuți formative în dezvoltarea psihică generală a copilului și, implicit în dezvoltarea creativității. Întrucât jocul, prin excelență, constituie cadrul specific al unui antrenament al spontaneității și al libertății de expresie, el constituie un stimul important în cultivarea receptivității și sensibilității, a mobilității și flexibilității psihice; el sporește vigoarea acțională a copilului, dinamismul său și amplifică nevoia de activitate și explorare a noului, de imaginație și elaborare. Dacă avem în vedere aceste elemente, cât și faptul că jocul oferă posibilitatea dezvoltării naturii copilului, a forțelor sau capacităților sale, creând o premisă pentru „elanul uman al afirmării”, înțelegem de ce activitatea ludică oferă unele din cele mai semnificative premise pentru creativitatea copilului și pentru dezvoltarea ulterioară a acestuia.

La vârsta școlarității mici, activitatea creatoare și imaginația înregistrează un progres semnificativ, dezvoltându-se sub diferite forme. Momentele de creație ale copilului pun în evidență nivelul dezvoltării activității psihice în general, al imaginației, capacității de reprezentare, limbajului și afectivității în special, alături de importante elemente de idee mintală, deprinderi și priceperi.

Acțiunile și formele de comportament și activitatea ludică se caracterizează prin spontaneitate, libertate de desfășurare în sensul că ele devin independente de tiparele rigide și restrânse ca arie, proprie comportamentului de adaptare biologică și, în anumite limite, independente și de modelele de comportament învățate și stereotipizate cum sunt deprinderile practice de autoservire sau unele acțiuni mentale și practic-obiectuale prin care se rezolvă tipuri concrete de situații-problemă.

Jocul care se caracterizează printr-o simbolistică mai bogată, care deține o pondere crescută de elemente creative de copil, libertatea de manifestare a eului, se intensifică, dar treptat ea devine controlată și filtrată de experiența de cunoaștere și acțiune, de normele și regulile de conduită asimilate de către copil.

Comportamentul și acțiunile ludice se caracterizează printr-o mare **plasticitate**, care presupune posibilitatea de imprimare și modificare, prin fluiditate de expresie, fluentă și coerența fluxului de imagini, operații și cuvinte și a acțiunilor corespunzătoare lor, prin flexibilitate spontană sau restructurarea imaginilor, prin forme inedite de expresie și printr-o mare tensiune afectivă: bucurie, amuzament, veselie sau agitație, neliniște etc. Aceste caracteristici se referă la comportamentul ludic ca unitate structural-dinamică în care sunt incluse atât comportamentele psihice interne (imagini concret-figurative, operații simple de gândire, trăiri emoționale), cât și componentele exterioare , manifestate motric-obiectual, verbal prin gestică, și expresii mimico-posturale.

Explorarea și descoperirea devin acțiune ludică și finalitate. Curiozitatea și dorința de a se proba pe sine , de a fi el subiectul acțiunii, devin mobilul.

BIBLIOGRAFIE

1. A. Almășan, D. Solonica, R. S. Iacobescu, (2017), „ Activitatea la clasă-laborator de creativitate”, C.C.D Hunedoara;
2. Al. Roșca, (1971), „Condițiile dezvoltării flexibilității și creativității gândirii în creativitate, modele, programare”, Editura Științifică, București;
3. Anton Vasilescu, Silvia Dima, „ Copilul, grădinița și școala”, (1979), Editura de revistă de pedagogie, București;
4. Curriculum pentru învățământul preșcolar (PREZENTĂRI ȘI EXPLICITĂRI), (2009), Editura Didactica Publishing House, București;